

Danmarks Oldtid - ny arkæologisk bog om stenalderen

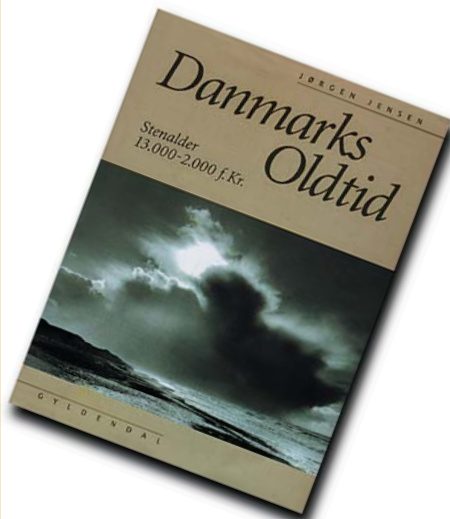
Anmeldt af geolog Søren M. Kristiansen,
GeologiskNyt

Danmark i stenalderen er temaet for dette første bind af fire om Danmarks Oldtid. For en geolog har bogen flere interessante ting om stenalderen, som vi givetvis bør vide – men det drukner noget i al det arkæologiske. Beskrivelserne af vores geologiske historie er især mindre gode i istiden, mens afsnittene om flinten er rigtigt spændende læsning. Kort sagt en velskrevet bog om et spændende emne, som desværre er svært tilgængelig uden en arkæologisk baggrundsviden.

Denne bog er den første af samme forfatter i en serie på fire om menneskene – og dermed også deres omgivelser – i gennem Danmarks oldtid. Emnet arkæologi har mange geologer stiftet bekendtskab med, da vi og arkæologerne ofte arbejder med de samme fagområder.

Bogens opbygning

Bogen er stor – meget stor, ca. 540 sider med megen tekst – men heldigvis med mange flotte tegninger og fotografier. Sproget er letforståeligt og skrevet på et flydende dansk. Emnet Danmarks oldtid er i sagens natur vidt og bredt, og forfatteren kommer ind på så forskellige spændende ting som rav, klimaændringer, pollen, undervandsarkæologi, flint, ædle metaller, specielle, importerede stenarter samt meget andet godt. Det er fortalt som en fortløbende historie, hvor man følger den langsomme og kontinuerte udvikling fra de højt specialiserede mammutjægere i istiden til bondestenalderens mennesker, som levede af landbrug, husdyr og jagt. Denne opbygning virker udmærket, når man læser sig igennem fra side 1 og frem, men som geologer vil vi nok springe over visse kapitler, f.eks. de minutiøse gennemgange af lertøj og deres mønstre. Og her er en stor mangel for en interesseret, men arkæologisk uvildende læser, manglen på tidstavler og lignende oversigter. Det er næsten umuligt at finde rundt i alle de forskellige kulturer og inddelinger, som konstant bruges. Kulturerne introduceres og beskrives udmærket

igennem teksten, men uden den store arkæologiske viden kommer man let til at rode rundt i dem. Hvad er f.eks. forskellen på Federmesser og Bromme-kulturerne? Som hjælp findes der kun en noget ulæselig tavle på side 58 samt en meget detaljeret "lertøj"-kronologi over bondestenalderen (side 270). Det er nok bogens største problem. Her ville en stor tavle med årstal, klima, kulturer, lertøj, dyr, osv. gøre utroligt meget gavn for læseren. Og mest hvis den sad forrest eller var en del af omslaget. Også illustrationerne af diverse oldsager mangler lidt hjælp, for rigtig mange af dem har ingen form for målestok, så som arkæologisk ukyndig ved man ikke om f.eks. stenøkser er 5 eller 55 cm lang?

Naturhistorien

Beskrivelserne og den viden som ligger til grund for miljøet og landskabet mangler klart en mere geologisk tilgangsvinkel indtil starten af beskrivelserne af Yngre Dryas (side 76). Fx slås Nordøst-isen og det Ungbaltiske isfremstød tilsyneladende sammen til en begivenhed og Norske Isen fra ældre Weichsel mangler helt. Det bliver dog bedre, som vi nærmer os Postglacial-perioden, dvs. Ahrenburgskulturen, hvor beskrivelserne af miljøet og den natur, som menneskene havde omkring sig, bliver levende og mere korrekt. Her skal især den store viden om havspejlets ændringer i landets forskellige egne fremhæves. Det er nemlig en af de vigtigste årsager til, hvor arkæologen i dag finder menneskenes bo-

pladser. Havspejlstigningen gives f.eks. skylden for, at man aldrig har fundet større bopladser fra de tidligste kulturer. Disse bopladser har nemlig sandsynligvis ligget langs datidens kyst – dvs. i det nuværende Nordsøen.

Gennem geologens briller

Som geolog er der især to uhyre spændende temaer: flinten og de ædle metaller. Flinten – det vigtigste råstof til stort set alle redskaber indtil for 4.000 år siden – er et emne som går igen og igen. Og det er virkelig interessant læsning. Det viser sig nemlig, at stenalderens mennesker havde en stor viden om flintens egenskaber og fundsteder. Man gik primært efter flinten fra Maastrichtkalken, mens egenskaberne i klar flint fra Danien ikke var så eftertragtede, i modsætning til gråligt Danien flint, som er svært at bearbejde, men god til økser.

Også historierne om de dybe flintminer i Thy og deres tilblivelse er spændende. Stenalderens mennesker kunne nemlig ikke nøjes med flinten, som lå langs stranden og på jordoverfladen, de havde også en systematiseret minedrift efter dette værdifulde råstof. Ligeledes er dets eksport fra de primære mineområder, Nordjylland og det sydøstlige Danmark, en historie, som viser hvor vigtig flinten var som råstof. Dansk flint er f.eks. fundet så langt mod nord som bunden af den Botniske Bugt og så langt mod vest som England og Holland.

Også ædelmetallerne guld, tin og kobber var udbredte i slutningen af stenalderen. Ædelmetallerne var hentet fra mange steder i Europa, primært Centraleuropa, men en egentlig naturvidenskabelig bestemmelse af deres oprindelser findes faktisk ikke i dag. Endnu her i Stenalderen er ædelmetallerne fåtallige, for først i Bronzealderen overtager metallerne flintens rolle som råstof.

Helheden

Bogen som helhed er spændende læsning, men som antydnet er der kun nogle kapitler som er virkelig interessante set gennem geologens briller. Men som en historie om de mennesker, som levede i Danmark under og efter sidste istid, er historien yderst interessant.

Danmarks Oldtid 1-4. Bind 1. Stenalder 13.000-2.000 f.Kr. af Jørgen Jensen. 624 sider. Udgives af Gyldendals forlag. Illustreret. Indbundet 499,- kr.